

Projekt: Digitální učební materiály ve škole, registrační číslo projektu CZ.1.07/1.5.00/34.0527
Příjemce: Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická, Husova 3, 371 60 České Budějovice

Název materiálu: Potřeby a aktivačně motivační vlastnosti

Autor materiálu: Mgr. Sosnová Daniela

Datum (období) vytvoření: 10. 1. 2013

Zařazení materiálu:

Šablona: Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT (III/2)

Předmět: Psychologie, 2., 3. ročník

Sada: PS2

Číslo DUM: 13

Tematická oblast: Psychologie osobnosti

Ověření materiálu ve výuce:

Datum ověření: 11. 11. 2013

Ověřující učitel: Mgr. Plecerová Veronika

Třída: MS 3

Popis způsobu použití materiálu ve výuce:

Výuková elektronická prezentace slouží jako podpurná a názorná pomůcka k výkladu učitele. Prezentace je určena pro seznámení žáků s potřebami a aktivačně motivačními vlastnostmi. Toto mohou žáci využít také při domácí přípravě. Materiál obsahuje zpětnou vazbu ověřující pochopení nové látky v podobě závěrečného snímku s otázkami k opakování tématu.

Tento výukový materiál je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

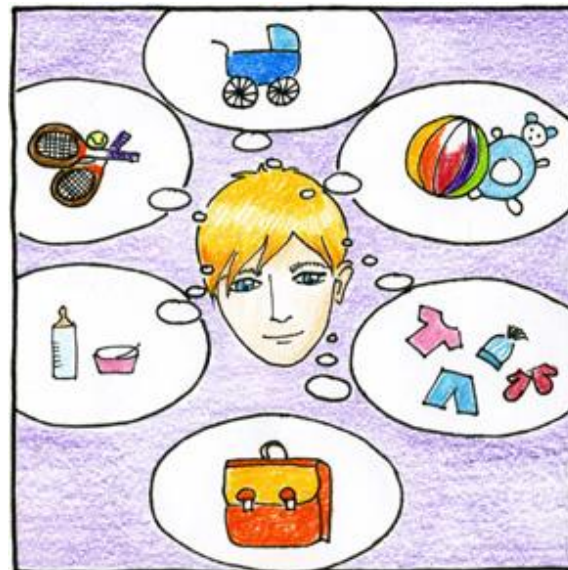
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Potřeby a aktivačně motivační vlastnosti

Aktivačně - motivační vlastnosti

- **podněcují člověka k činnosti** - např. potřeby, pudy, zájmy, vůle, postoje, záliby, hodnoty, aspirace, životní plány ...

obr. 1

Motivace

- odvozeno z latinského slova **moveo** => **hýbat, pohybovat**
- ✓ *vyjadřuje souhrn všech skutečností, který jedince:*
 - podněcuje
 - podporuje
 - aktivizuje
 - utlumuje a brzdí, aby něco konal - nekonal

Motivace

- Základním zdrojem lidské motivace jsou **vnitřní potřeby** (impulsy) a **vnější pobídky** (incentivy).
 - **vnitřní potřeby = impulsy**
 - motivy vycházející z nitra člověka (např. rozhodnutí nesledovat dále televizní pořad, uspokojit potřebu hladu)

Motivace

- **vnější pobídky = incentivy** (nebo podněty, stimuly)
 - motivy vycházejí z okolního prostředí člověka
 - *patří mezi ně úkoly, které má člověk plnit*
 - incentivy mohou podněcovat nebo tlumit motivovanou činnost (uvědomění si hrozícího trestu při porušení zákazu)

Přehled pojmů vyjadřujících lidskou motivaci

Pojmy	Příklady
Vnější činitelé motivace (pobídky a cíle)	
1. Pobídky:	Zboží ve výloze, reklamy, fotografie, letáčky. Slovní pobídky a mimika, gesta: vyslovení požadavku, příkaz, žádost, přesvědčování, prosba, slib, vyhrožování vše vyjádřeno jedincem nebo skupinou.
2. Cíle (perspektivy):	Blízké: příprava příjemného večera, dosažení dobré známky při zkoušení, dosažení úspěchu při sportovním utkání. Střední: úspěšné ukončení školy. Dlouhodobé: kvalifikace a zaměstnání v náročném oboru, založit rodinu.

Přehled pojmů vyjadřujících lidskou motivaci

Pojmy	Příklady
Vnitřní činitelé motivace (psychické jevy s motivační složkou)	
1. Potřeby:	Potřeba potravy, ochrany před nepohodou, potřeba spánku a odpočinku, potřeba zachování rodu, potřeba jistoty a podnětů, sociálního styku, potřeba poznávací a estetická.
2. Návyky:	Návyk chovat se k lidem přívětivě a ohleduplně. Návyk agresivního chování při nezdaru. Kouření.

Přehled pojmů vyjadřujících lidskou motivaci

Pojmy	Příklady
Vnitřní činitelé motivace (psychické jevy s motivační složkou)	
3. Zájmy:	Zájem o sport, techniku, divadlo, o některý učební předmět, o určité povolání.
4. Postoje, citové vztahy, hodnotové orientace:	Kladný (nebo záporný) postoj či citový vztah rodičů, učitelů k dětem. Láska k přírodě. Postoj k určitému druhu hudby. Postoj k určitému názoru a k jeho kultuře. Postoje (hodnotová orientace) k nejdůležitějším hodnotám naší společnosti: k lidem, k práci, k míru, ke zdraví, k vlasti, k životnímu prostředí.

Základní motivační činitelé:

1. Pudy a potřeby

2. Zájmy, záliby a sklony

3. Návyky, zvyky

4. Cíle a postoje

5. Hodnoty a hodnotové orientace

obr. 2

1. Pudy

- je v psychologickém významu vrozené nutkání, někdy bývá označován jako **instinkt**
 - **někteří autoři ztotožňují pudy s biologickými potřebami**
 - někdy **obsah pudu určuje charakter potřeby** (potřeba opatrování se zvyrazňuje v mateřském pudu, potřeba bezpečí v pudu ochrany proti škodlivým vlivům)

Dělení pudů:

1. biologické pudy

- pud **hladu, žízně a bolesti** (projevuje se úsilím uniknout jí)
- pud **sebezáchovy** (vyhýbat se škodlivým, ohrožujícím vlivům)

obr. 3

obr. 4

Dělení pudů:

2. společenské (sociální) pudy

- **mateřský, resp. rodičovský**
(projevuje se péčí, pomocí, starostlivostí)
- **pohlavní pud, pud závislosti**
(výrazný je u dětí nebo některých manželských partnerů, kteří očekávají pomoc, jistotu, bezpečí od osoby, na kterou se závislost váže)

obr. 5

obr. 6

1. Potřeby

- je **stav nedostatku nebo nadbytku**, který člověk subjektivně pociťuje jako nepříjemný a má proto snahu jej odstranit, tj. danou potřebu uspokojit
- Nemožnost dosažení této potřeby se nazývá **frustrace**, při dlouhodobém nenaplnění potřeby pak nastupuje **deprivace**.

obr. 7

Třídění - kategorizace potřeb

- Psychologové třídí potřeby do různých skupin, hledají různé souvislosti.

Obvyklé třídění potřeb je:

- **Podle počtu osob, kterých se týkají -**
individuální, kolektivní
- **Podle obsahu -**
materiální a nemateriální potřeby

Třídění - kategorizace potřeb

- **Podle důležitosti pro zachování života - a / primární - vývojově nižší**
- slouží k přežití, jsou vyvinuty u lidí i u zvířat, motivují člověka, aby se staral o tělo - biologické, přirozené potřeby

obr. 8

Třídění - kategorizace potřeb

- **Podle důležitosti pro zachování života -**
b/ sekundární - vývojově vyšší
(sociální, získané, naučené)
- jsou charakteristické pouze pro člověka, souvisí s vývojem CNS
- slouží člověku, aby se mohl začlenit do společnosti - komunikoval, uplatnil se ve společnosti

obr. 9

Třídění - kategorizace potřeb

- Podle podstaty člověka –

1. primární

2. sekundární

1. Primární:

- potřeba potravy
- potřeba dýchání
- potřeba vyprazdňování
- potřeba spánku, bdění
- potřeba tepla
- potřeba polohy
- potřeba sexuality
- potřeba bezpečnosti

Třídění - kategorizace potřeb

- Podle podstaty člověka –

1. primární

2. sekundární

2. Sekundární:

a) psychické -

- potřeba sdružování a pomoci
- potřeba afiliace, přátelství
- potřeba dominance
- potřeba identity a sebeúcty
- potřeba tvorby a poznávání
- potřeba krásy a zábavy
- potřeba lásky a štěstí

Třídění - kategorizace potřeb

- **Podle podstaty člověka –**

1. primární

2. sekundární

2. Sekundární:

b) kulturní –

- potřeba estetiky prostředí
- potřeba kulturního dění

c) spirituální –

- respektování náboženské svobody

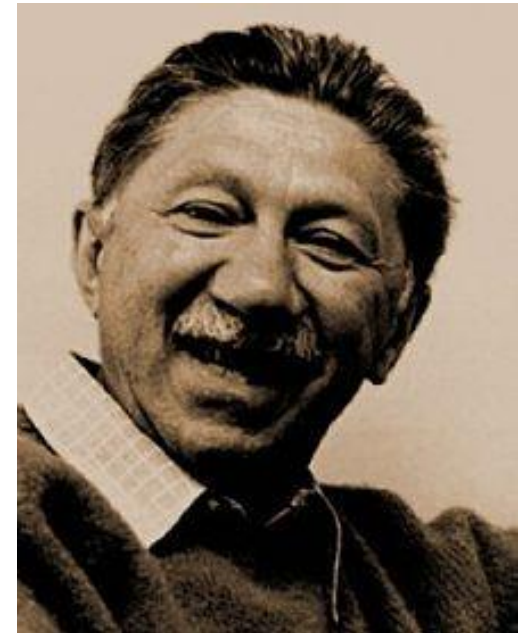
d) sociální –

- pocit jistoty a bezpečí
- lidský kontakt a komunikace

Hierarchie potřeb dle Maslowa:

- Americký psycholog **Abraham H. Maslow** vytvořil hierarchické uspořádání lidských potřeb, zobrazované ve tvaru pyramidy.
- Obecně přitom platí, že uspokojení nižších potřeb je nutné pro uspokojení potřeb vyšších.

obr. 11

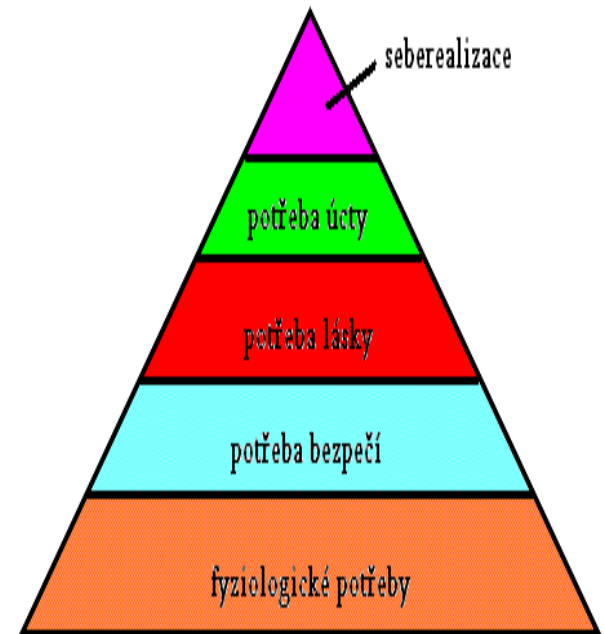

1. dubna 1908 –
8. června 1970

Hierarchie potřeb dle Maslowa:

Člověk má pět základních potřeb (od nejnižších po nejvyšší) - společně pak tvoří „pyramidu“:

- fyziologické potřeby
- potřeba bezpečí, jistoty
- potřeba lásky, sounáležitosti
- potřeba uznání, úcty
- potřeba seberealizace

obr. 12

Hierarchie potřeb dle Maslowa:

- **Fyziologické potřeby** jsou základní potřeby lidského organismu a mají nejvyšší prioritu.

Skládají se převážně z těchto potřeb:

- potřeba dýchání
- potřeba regulace tělesné teploty
- potřeba tělesné integrity
- potřeba vody
- potřeba spánku
- potřeba přijímání potravy
- potřeba vylučování a vyměšování
- potřeba fyzické aktivity
- potřeba rozmnožování

Hierarchie potřeb dle Maslowa:

- **Potřeba bezpečí, jistoty**

Jakmile jsou naplněny fyziologické potřeby, začnou narůstat

potřeby jistoty:

- jistota zaměstnání
- jistota zdraví

- jistota příjmu a přístupu ke zdrojům
- fyzická bezpečnost - ochrana před násilím a agresí
- morální a fyziologická jistota
- jistota rodiny

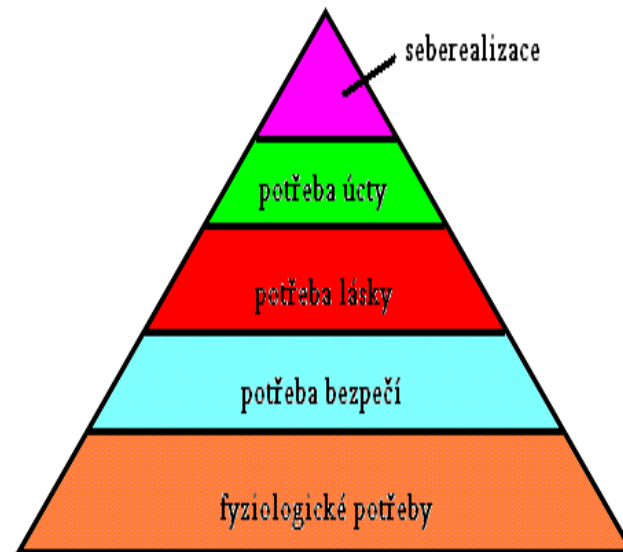
Hierarchie potřeb dle Maslowa:

- **Potřeba lásky, přijetí, sounáležitosti**

Po naplnění fyziologických potřeb a potřeb bezpečí přichází třetí vrstva - **sociální potřeby**.

Ty se skládají z citových vztahů jako např.:

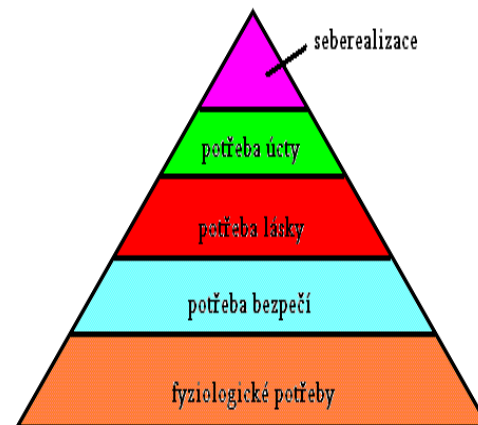
- přátelství
- partnerský vztah
- potřeba mít rodinu

obr. 12

Hierarchie potřeb dle Maslowa:

- **Potřeba seberealizace (sebetranscendence)**
- Na vrcholu pomyslné pyramidy se nachází sebetranscendence, někdy nazývaná i duchovní potřeby.
- je instinktivní potřeba naplnit své schopnosti a snaha být nejlepším

obr. 12

2. Zájmy, záliby a sklony

- **Zájem** - získaný motiv, který se projevuje kladným vztahem člověka k předmětům nebo činnostem, které ho upoutávají po stránce poznávací nebo citové.
- Vyhraněný zájem označujeme pojmem **záliba**.
- Zájem se projevuje soustředěním pozornosti, prováděním určité činnosti, pocitem uspokojení z ní, nelibostí.

Druhy zájmů

obr. 14

- **materiální** – projevují se úsilím uspokojit svoje materiální potřeby
- **společenské** – projevují se aktivní společenskou činností
- **duchovní** – vyznačují se poznat oblasti přírodního a společenského života a zvýšenou aktivitou v různých uměleckých činnostech

Druhy zájmů

- zájmy obvykle posuzujeme nejen podle jejich obsahu, ale i podle jejich vlastnosti (šířky, hloubky, stálosti apod.)
 - **šířkou** (bohatostí) zájmů rozumíme jejich mnohostrannost, pestrost
 - **hloubku** (sílu) zájmu určuje míra úsilí, které mu člověk věnuje

obr. 15

Druhy zájmů

Př.: zájmy v různých oborech

- zájem o moderní hudbu – získat nahrávku, znovu si píseň poslechnout, hovořit o ní s kamarády, nelibě prožívá přerušování nahrávky...
- mnoho lidí se zajímá o sport, aktivně sportují ve volném čase, sledují sportovní přenosy
- zájmová činnost – sběratelství různých předmětů

obr. 16

Druhy zájmů

obr. 17

- kulturní zájmy - záliba v četbě, návštěva kina, divadla, koncertů, výstav – jiní hrají divadlo, píší povídky, básně, hrají na hudební nástroje, malují
- ruční práce a řemesla, láska k přírodě – pěstování květin, péče o zahrádku, vycházky do přírody

obr. 18

2. Zájmy, záliby a sklony

Záliby

- je vyhraněný, ústřední zájem

Sklony

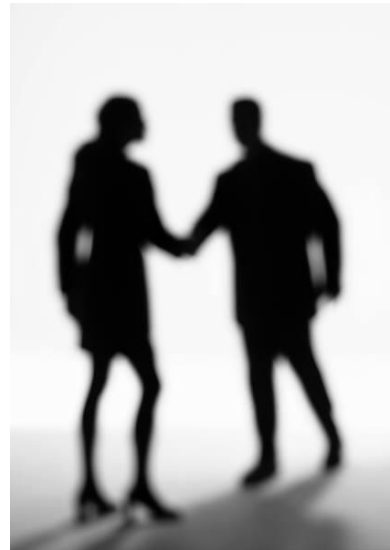
- **zaměření člověka k vykonávání určitých činností**
- vyvíjejí se ze zájmů, ale nemusí se ztotožňovat s nimi – nemusí vždy vyústit do sklonů (zájem o divadlo se nemusí pojit se sklonem hrát divadlo)

3. Návyky, zvyky

- jsou získané způsoby reagování a chování v určitých situacích
- člověk se v nich chová navyklým způsobem, bezděčně

obr. 19

obr. 20

3. Návyky, zvyky

- Navykli jsme si automaticky **užívat slov**:
děkuji, prosím, promiň, zdravíme při příchodu
– odchodu

obr. 21

obr. 22

- Jsme navyklí - zhasínáme světlo, ukládáme pomůcky na určité místo, vypínáme vařič, chodit spát a vstávat v určitou dobu, učit se v určitou dobu

4. Cíle a postoje

Činnost člověka vede k určitému cíli.

- ***dělení cílů***

(podle toho jak dlouho nám trvá jejich dosažení):

1. krátkodobé – cíle, kterých většinou dosahujeme snadno

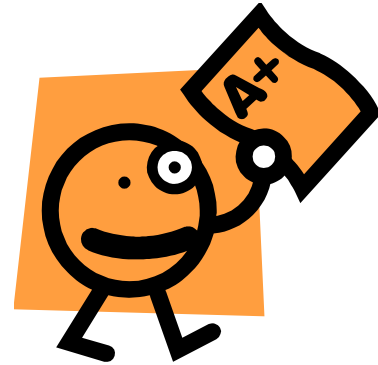
(obstarávat potravu, oblečení, dosažení výsledku při zkoušce nebo ve sportovním utkání)

obr. 22

4. Cíle a postoje

obr. 23

2. střednědobé – střední perspektiva

(dobrý prospěch, aby se mohlo postoupit dále)

3. dlouhodobé – je třeba rozdělit na dílčí cíle,
abychom u nich vydrželi

(motivace)

4. Cíle a postoje

- **Postoje** vyjadřují vztah jedince k určité skutečnosti, k určitým věcem, lidem a činnostem.
- **Postoj** se vytváří v průběhu života na základě zkušenosti.

obr. 24

4. Cíle a postoje

- Hovoříme o **kladném či záporném postoji** k určitému druhu hudby či literatury:
 - nemám rád/a dechovku
 - čtu rád/a detektivky
- ale vyjadřujeme i svůj postoj:
 - k práci, k učení,
 - k nadřízeným, k přátelům.....

obr. 25

5. Hodnoty a hodnotové orientace

- **Hodnoty** - vychází z potřeb člověka a z jeho postoje k nim.
- Hodnota vyjadřuje názor na to, co je pro nás žádoucí a co nežádoucí.
- Zaměření hodnot určitým směrem se říká **hodnotová orientace**.
- Ta není u všech lidí stejná (podmíněná city a morálními hledisky) - každý člověk má jiný žebříček hodnot.

5. Hodnoty a hodnotové orientace

Hodnotové orientace se týká:

- oblast sociální (vztahy k rodině, k přátelům, týká se lásky, obětavosti, soužití s lidmi, vztahů ke kolektivu..)
- oblast morální (vysoce se hodnotí čestnost, upřímnost, pravdomluvnost, poctivost, odpovědnost..)
- oblast ideová (vážíme si svobody, pokroku, demokracie, spravedlnosti, lásky k vlasti..)

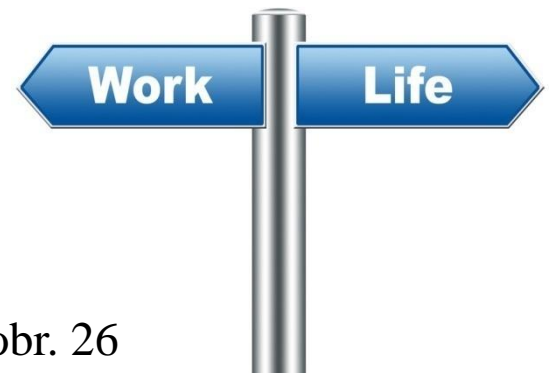
5. Hodnoty a hodnotové orientace

Hodnotové orientace se také zaměřují:

- na zdravotní stav jedince, na vzdělání, na úspěch v zaměstnání, ve společnosti i v soukromém životě

Pro některého člověka je významnou hodnotou:

- zájmová činnost
- pro jiného pasivní zábava
- klidný život, pohoda

obr. 26

Otázky k opakování:

1. *Vysvětlete následující pojmy:*

a) motivace -

b) potřeby -

c) zájem -

d) hodnoty -

Otázky k opakování:

2. Vyjmenujte podle důležitosti pro zachování života potřeby primární a potřeby sekundární:

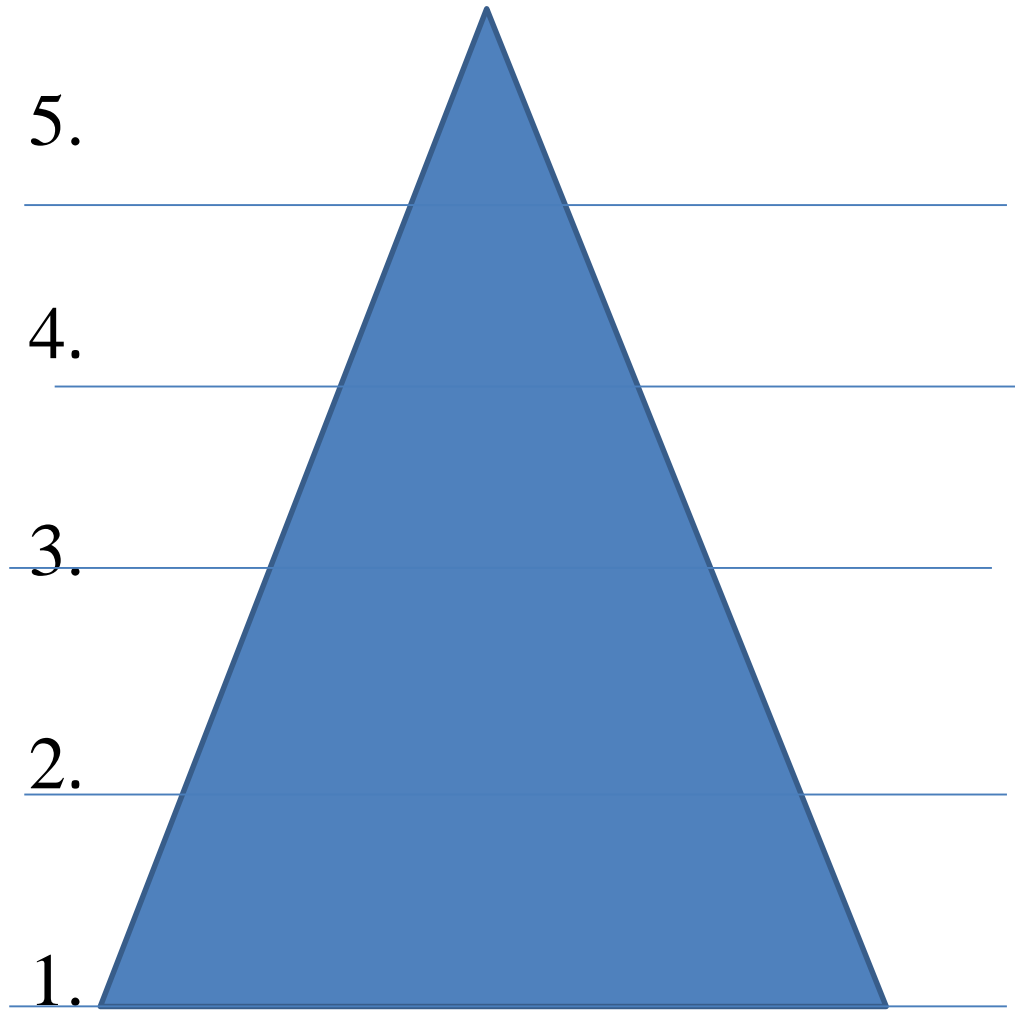
a / primární

- -----
- -----
- -----

b/ sekundární

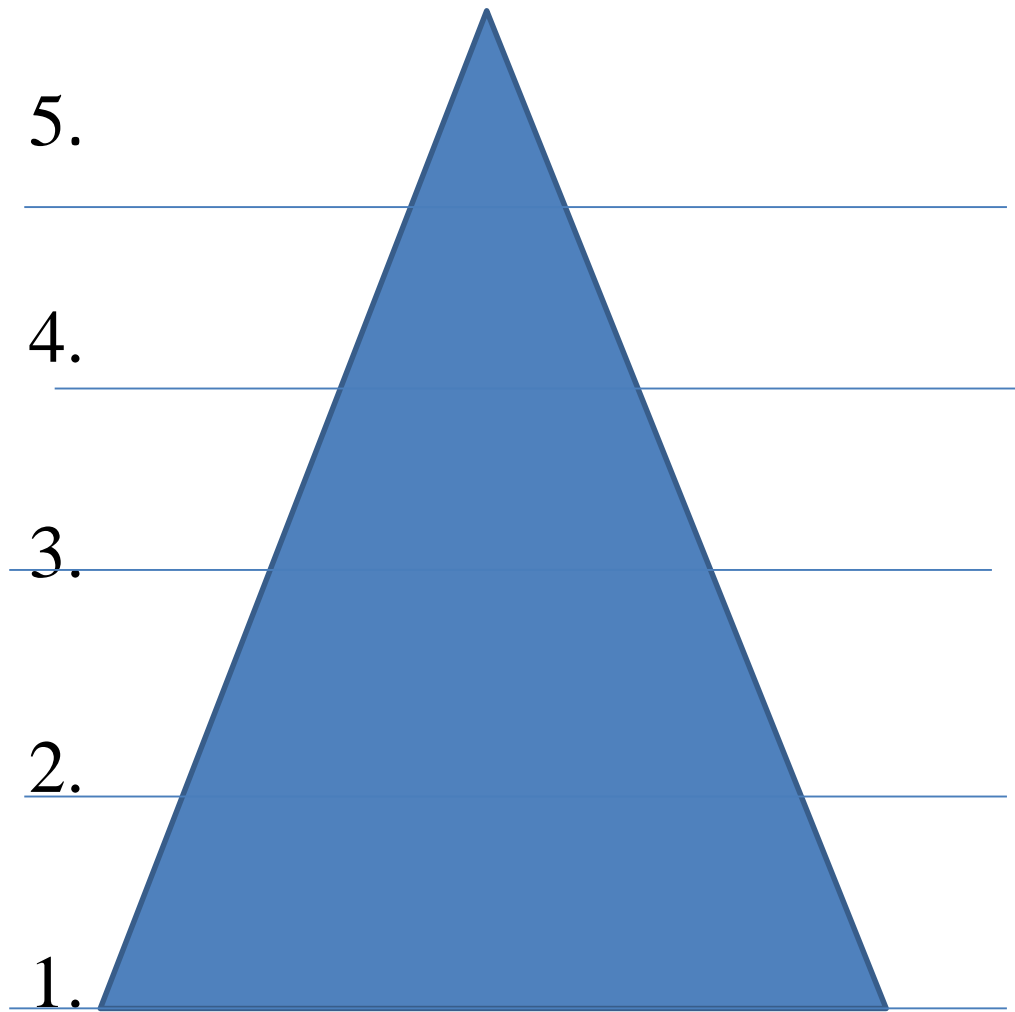
- -----
- -----
- -----

Otázky k opakování:

- *3. Doplňte pět základních potřeb (od nejnižších po nejvyšší potřeby) pyramidu potřeb dle Maslowa:*

Otázky k opakování:

3. Řešení:

- 5. Potřeba seberealizace
- 4. Potřeba uznání, úcty
- 3. Potřeba lásky, přijetí, spolupatřičnosti
- 2. Potřeba bezpečí a jistoty
- 1. Základní tělesné, fyziologické potřeby

obr. 28

Děkuji za pozornost

Zdroje:

- Čechová, V. Rozsypalová, M. Obecná psychologie pro SZŠ. 1. vyd. IDVPZP. Brno: 1992. 105 s. ISBN 80 - 7013 - 24 - 1.
- Rozsypalová, M. Čechová, V. Mellanová, A. Psychologie a pedagogika. 1. vyd. Informatorium. Praha: 2003. 186 s. ISBN 80 – 7333 – 014 - 8.
- Kelnarová, J. *Psychologie 1. díl*. 1.vyd. Grada Publishing, a. s., Praha: 2010. 162 s. ISBN 978 – 80 – 247 – 3270 – 1.

Zdroje:

- obr. 1 - Ako uspokojujeme svoje potreby: Potreby človeka. In: *Sites.google.com: site občan2* [online]. [cit. 2013-01-10]. Dostupné z: <http://data.babyonline.quonia.cz/kresby/odbornik/velke/potreby-pro-dite.jpg>
- obr. 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 28 – <http://office.microsoft.com> [cit. 2013-01-10].
- obr. 27 - vlastní tvorba

Zdroje:

- obr. 11 - Abraham Maslow by AlmostCrazy.
Glogster.com [online]. [cit. 2013-01-10]. Dostupné z:
http://upload.wikimedia.org/wikipedia/en/thumb/e/e0/Abraham_Maslow.jpg/220px-Abraham_Maslow.jpg
- obr. 12 - Abraham Maslow: Maslowova pyramida lidských potřeb. In: *Wikipedia.org* [online]. [cit. 2013-01-10]. Dostupné z:
http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Maslow-pyramida_potreb.gif